

Strunt i det!

Om ämnesgränser i historieforskningen¹

AV ARNE JARRICK

Vad ska man med ämnesdistinktioner till? Jag får ibland och fick ofta förr den här frågan om min forskning: "Men är det där verkligen ekonomisk historia?" Jag har brukat ge lite olika svar, till exempel "Ja" eller "Nej" eller "Jag vet inte"...

Så plötsligt en dag fick jag en närmast motsatt kommentar, från en historiker som jag råkade stöta ihop med. "Det var värst vad du har blivit ekonomisk-historisk nu då", sa han om en artikel i *Historisk tidskrift* där jag diskuterar böcker och bokinnehav bland vanligt folk i 1700-talets Stockholm.² Vad menade han med det? Jag frågade och fick svaret att det var alla siffrorna i artikeln som gav ett ekonomiskt intryck.

Man häpnar.

En annan av mina historikervänner brukar i ett slags ämnesimperialistisk anda blåsa upp min betydelse och med hänvisning till vad jag håller på med säga ungefär att "ni ekonom-historiker har slutat intressera er för ekonomi, så därför kan vi ta över ert ämne". På så sätt blåser han samtidigt upp sin egen betydelse.

Jag känner mig alltid besvårad över kravet att förklara vilken sorts historiker jag är — och uttråkad. "Strunt i det", skulle jag vilja svara, ty egentligen är jag inte ett dugg intresserad av att urskilja gränserna mellan

historia och ekonomiska historia och ekonomi etcetera. Huvudsaken för en historiker borde väl vara intresset för historien i *allmänhet* och inte att bekymra sig om *vad slags* historia hon skriver. Ställd inför ett historiskt problem eller ett allmänt mänskligt problem eller ett förlopp, som det skulle vara värdefullt att försöka förstå, vore det väl synd att låta bestämda ämnesgränser eller specifikt teoretiska gränser spärra den vetenskapliga nyfikenheten.

Så skulle jag vilja beskriva min egen hållning. Fast det vore samtidigt att idealisera lite över mig själv. Ty trots att jag tycker just så — att gränser inte *borde* tillåtas spärra det vetenskapliga sökandet — så gör de ofta det ändå.

I själva verket lutar jag starkt i mitt sökande och i mina förklaringar — jag som alla andra. Jag gör det på två ytligt sett motsägande sätt. I studiet av relationer mellan människor — något som också var Marx' huvudämne — letar jag, å ena sidan, ofta efter den psykologiska dynamiken, till exempel efter människors behov av bekräftelse från omgivande människor. Så gör jag också i studiet av maktrelationer. Och jag tenderar att göra det a priori, det vill säga också innan jag gjort några observationer överhuvudtaget. Och då det gäller att förklara förändringen av sådana relationer riktas

mitt sökarljus mot kommunikationens eller det mellanmännsliga samspels kumulativa effekter. Också här är jag påverkad av Marx, det vill säga av den tidige Marx — han som skrev de ekonomisk-filosofiska manuskripten.³

Å andra sidan har jag i försöken att ge något slags "yttersta" förklaringar av de mänskliga beteendenas upphov väldigt svårt att frigöra mig från den materialism jag diade i min vetenskapliga barndom. Spjällande emot driver jag ändå här mot något slags utomideella faktorer som yttersta förklaring till varför människor gör som de gör. Men lägg märke till detta: det utomideella kan lika gärna vara sexuella drifter som hunger. I biologiskt hänseende är de likställda, och jag kan absolut inte förstå hur det ena kan identifieras som något ideellt eller "psykiskt" medan det andra identifieras som något materiellt. Jag kan förstå eller i varje fall acceptera om *båda* identifieras som något kulturellt konstruerat. Det oacceptabla är att göra kategoriskillnad dem emellan.

I själva verket är frågan om det materiella svårare än man tror — så snart man börjar fundera närmare på den. Det är som med "tiden": begreppet fungerar bättre ju mindre man reflekterar över det. Vad och var är det materiella *i en relation*, till exempel i en hierarkisk produktionsrelation? Vad är det som är materiellt i social "underordning"? Går underordningen att ta på eller att studera i mikroskop? Knappast: "underordning" är en metafor för att en bestämmer mer över en annan än denna över den första. Om också "förtryck" vore en aspekt av denna underordning kunde man kanske säga att underordningen dessutom var ogillad, eller i varje fall att den ena gjorde den andra illa. Men det ändrar förstås inte mycket på det *immateriella* i situationen, eftersom denna just är en *relation*, det vill säga något som pågår *mellan* människor. Förtryck

brukar inte i första hand tolkas i fysiska termer utan i socialpsykologiskt relationella: jag kan förtrycka dig utan att slå dig i huvudet men inte utan att skada din själ. Det vet alla.

Man kan förstås bortse från de mellanmännsliga relationerna, eller försöka göra det, till exempel genom att bara tala om den enskilda individens behov i relation till tingen. Det gör dock inte saken mycket enklare. I varje fall måste man då reda ut vad som är materiellt med dessa behov: önsningarna eller det som tillfredsställer dem. Är det önskan att äta som är materiell eller är det maten? Och om det är det första: är önskan att äta mer materiell än önskan att sova etcetera?

Då det gäller behoven bör, som jag ser det, beteckningen "materiell" reserveras för den fysiska (biologiska, kemiska) energi som driver oss att handla.

Att avgränsa *innebörden* av det materiella på det här sättet säger i sig själv inte mycket om *betydelsen* av det materiella. Fast något säger det. I den närmast anti-essentialistiska, kulturkonstruktivistiska atmosfär som i dag råder inom historieforskningen kan det nämligen ses som en markering av öppenhet inför materialistiska orsaksresonemang.⁵ Men det är samtidigt en markering av slutenhet — som hos Heckscher — mot materialistisk reduktionism, marxistisk eller annan.

Frågan om det materiella har betydelse just för ämnesidentiteten, i varje fall för en ekonom-historiker. Jag ska strax gå in på det. Men låt mig först återvända till ämnesgränserna som sådana, ty trots att jag sponstant inte mycket bekymrar mig om vad slags historia jag skriver, brukar folk bekymra *mig* med frågan, som sagt. Först ett par ord om ekonomisk historia, därefter några om mentalitetsforskningen och så ett komplicerande resonemang om relationen dem emellan.

Ekonomisk historia

Jag bad en mycket erfaren företrädare för ekonomisk historia att definiera ämnet. Det svar jag fick tillfredsställde mig inte riktigt. Han sa: "Vi studerar långsiktiga samhällsförändringar." Betoningen låg på ordet *långsiktiga*. Så den som studerar långsiktiga idéförändringar, studerar den inte samhället eller är den per definition ekonom-historiker?

En lite annorlunda, ytlig och närmast "konnotativ" beskrivning av ämnet skulle kunna se ut ungefär så här: "Inom ämnet ekonomisk historia studeras hur produktionen och distributionen av förnödenheter utvecklats samt hur kampen om makten över dessa processer har gestaltat sig genom tiderna."

Eli Heckscher gav en vidare och mer "denotativ" definition. Enligt honom handlar det ämne han grundlade för Sveriges vidkommande om hur människor i olika tider löst anpassningsuppgiften mellan de mål de ställt upp och de medel de anlitat för att uppnå dessa mål.⁶ Det ekonomiska låg, enligt honom, inte i att målen eller medlen var av ett särskilt slag, utan i hushållningen med resurser för att nå vilket mål som helst (eller i maximeringen av målet givet vissa medel). Det ekonomiska problemet är närvarande på vitt skilda livsområden, ansåg Heckscher, också om målet vore att åstadkomma "människans frälsning" i någon mening av ordet.⁷

I så måtto som Heckscher ansåg att allt har en ekonomisk aspekt ligger hans uppfattning ganska nära modern ekonomisk teori med dess ämnesimperialistiska pretentioner. "Framstegen" inom neoklassisk national-ekonomi har sedan länge lett den in på områden som man trodde var den vilt främmande — som jämviktsanalyser av petting till exempel.⁸ Steget över till psykoanalysen och dess diskussioner om hushållning med

psykiska resurser har därigenom blivit mindre än ekonomerna kunde ana, eller anar än.

Men så långt skulle Heckscher inte ha velat gå. Ty trots att hans huvudintresse var den ekonomiska utvecklingen ville han inte binda sig för att ekonomin var ytterst bestämmande för alla andra sidor av samhällslivet. Han intog en öppen attityd till orsaksambanden, en öppenhet dock präglad av slutenhet gentemot marxismen, det vill säga av hans motvilja inför marxismens ekonomiska reduktionism — så som han fattade denna.⁹

Hur som helst, för Heckscher var varken studieområdet eller förklaringens karaktär avgörande för definitionen av ekonomisk historia. I stället var det den specifika fråga som alltid borde ställas, vad som än skulle studeras.

Men vad var det Heckscher studerade? Ja, det vet vi ju. Och då vet vi också att han i praktiken gjorde en substantivistisk gränsdragning mellan ekonomisk och annan historia. Många ekonom-historiker, kanske de flesta, har följt i Heckschers spår, även om de ibland har sökt distansera sig från hans tolkningar. Så gör man ju med starka fäder då de faller ifrån.

För att ge relief åt Heckschers vetenskapspraktiska substantivism kan man leka med tanken att någon i hans professionella krets verkligen hade velat skriva en ekonomisk historia om frälsningsmålet och människors anpassningsuppgift för att nå dit: allt från kyrkobyggen till böner och kyrkotukt. Tänk er att en lite äldre Börje Bergfeldt hade föreslagit sin handledare, professor Heckscher, ett sådant ämne.¹⁰ Denne hade avisat det. Var så säkra. Eller detta: Tänk er att en ännu lite äldre Arne Jarrick skulle ha velat göra någon sorts freudiansk studie av hur människor klarat att hushålla med psykisk energi för att optimera sina driftsmål. Från psykodynamiska utgångspunkter skulle

detta ha tätt sig alldeles naturligt, ty inom den klassiska psykoanalysen är den så kallade *ekonomiska synpunkten* etablerad. Den går ut på att *jaget* på kort sikt måste hålla tillbaka *detet* för att möjliggöra långsiktig och inte bara kortsiktig driftstillfredsställelse.¹¹ Men också från synpunkten av Heckschers *credo* borde det ha kunnat gå för sig. Ändå hade Heckscher avvisat även detta projekt, tror jag. I varje fall skulle det ha varit naturligt, med tanke på vilka projekt han själv drev.

Låt mig ge ett annat exempel. Roland Anrup kom för några år sedan med en avhandling om godssystemet i södra Perus högland.¹² Stödd på psykoanalysen har han där bland annat analyserat bindningarna mellan människor i ett paternalistiskt system under upplösning. I många nybildade jordbrukskooperativ gjorde de fattiga bönderna något som verkar förbryllande: de dödade godsets avelstjur och bringade därmed ekonomisk förlust över sig själva. Tilltaget verkar vanvettigt, såvitt det inte gav de inblandade en psykologisk vinst som kompenserade för förlusten. Anrup menar att tjurslakten kan ses som en kamp om symbolvärden, som en rituell slakt, ett slags fadermord eller psykologisk frigörelse från godsägaren som, fastän han förlorat jorden, ännu hade ett visst grepp om böndernas sinnen. Man kunde på goda grunder säga att dessa bönder ekonomiserade med psykisk energi men slösade med fysisk energi. Förutsatt att de ville maximera såväl psykisk som fysisk måluppfyllelse enligt minsta medlets lag, tycks det psykiska målet ha varit överordnat.

Förmodligen hade Heckscher aldrig gått med på att sådan forskning kunde rubriceras som ekonomisk-historisk. Och få gör det ens i dag. Jag fordrar det inte heller, eftersom jag inte tycker att ämnesetiketter är mycket att bråka om. Däremot vore det naturligt för ekonomer som ansluter sig till

Heckschers definition att acceptera Anrups avhandling som en ekonomisk-historisk studie. Men gör de det?

Mentalitetsforskning

Så över till innebörden av mentalitetsforskningen eller av *traditionell* mentalitetsforskning, som man borde säga egentligen. I Frankrike tycks det nämligen numera vara nästan ute med mentaliteter. De verkar trötta på dem där; de saknar fräschör. Jag ska strax gå in på varför, men först ge en bild av vad mentalitetsforskning är.

Gemensamt för alla beskrivningar av mentalitetshistoria är att den sägs handla om *de kollektiva attitydernas historia*.¹³ Det är en rimlig beskrivning, tycker jag. Den gör det också lätt att kontrastera mentalitetshistoria mot traditionell ekonomisk historia. Om det vi rubricerar som ekonomisk historia brukar handla om vad folk har gjort, så handlar mentalitetshistoria om hur folk fattat vad de gjort eller inte gjort, eller om vad de tänkt göra, eller bara om hur de förstått saker och ting eller missförstått dem. Kort sagt: i ena fallet tycks handlingskategorierna stå i centrum, i andra fallet förståelskategorierna.

Så här enkelt är det naturligtvis inte. Fast denna kvalificering förefaller ändå okontroversiell: mentalitetshistoria är studiet av *relativt oartikulerade* kollektiva attityder hos *relativt vanligt folk*.¹⁴ En del — framför allt kritikerna — säger att mentalitetsforskningen dessutom är *kvantifierande*, det vill säga att just detta är ett kännemärke för den.¹⁵ Men då är vi redan inne på det kontroversiella. Det är lika bra att vi stannar där.

I retrospektiva analyser sägs allt oftare att mentalitetsforskningen representerar både Annales-skolans tredje generation och *histoire sérielle* (grovt sett kvantitativ historia) på den *tredje nivån* (*troisième niveau*). Det vill

säga: mentalitetsforskningen skulle vara tredje steget i en trestegsraket.

Karakteristiken bygger på tre historiografiska föreställningar. Den första är att Annales-skolans forskning drivits av ett historiografiskt program modellerat efter Fernand Braudels tredelning av samhället (ni vet vilken), med politiken och de snabba förloppen överst. Först studeras de stillastående strukturerna, därefter konjunkturer och så till sist politiken.¹⁷ Mentalitetsforskningen skulle svara mot denna den tredje nivån. Den andra föreställningen är att mentalitetsforskningen i denna tredelning också ser en bestämd kausal ordning, där de kollektiva attityderna skulle vara derivat av strukturerna. De skulle med andra ord vara bundna vid och framsprungna ur det "materiella". Allt enligt mentalitetsforskningens kritiker, som för det tredje också menar att mentalitetsforskningen är en kvantitativt inriktad genre. Michel Vovelle och Pierre Chaunu brukar nämnas som exempel, för att inte säga som de enda exemplen.

De tre momenten hör samman, menar kritikerna. I ett materialistiskt perspektiv är det bara naturligt att börja just med det materiella. Lika naturligt är den kvantifierande hållningen, menar de: ett materialistiskt kausaltänkande implicerar att vissa omständigheter omsätts i samma mentala kategorier hos alla människor utsatta för dessa omständigheter. Detta skulle göra tankar jämförbara och följaktligen kvantifierbara.

Således skulle enligt kritikerna mentalitetsforskningen på sätt och vis bara vara toppen på ett egentligen ekonomisk-historiskt forskningsprogram.

Kritiska är dessa historiker eftersom de avvisar talet om olika nivåer eller sfärer i samhället. Nivåbestämningarna är kulturella skapelser och inget som finns där ute. Det går heller inte att mäta mentaliteter, efter-

som varje människa tillägnar sig erfarenheter på sitt eget sätt. Ingen jämförbarhet är därför möjlig.

Jag tror att de tar miste en del dessa kritiker, dessa fjärde generationens femtekolonnare inom Annales-skolan, både i sin anti-essentialism och i sin berättelse om den egna skolans historia.

Det förra har jag varit inne på i andra sammanhang.¹⁸ Låt mig om anti-essentialismen här bara påpeka att den rymmer en kuriös själv motsägelse, kanske. Säger man att nivåbestämningar är kulturella skapelser, har man också sagt att det är begreppen som bestämmer innebörden av det begreppen gäller för. Säger man att individerna tilldelar begrepp och tecken skilda betydelser, har man dock sagt motsatsen: att det är individernas skilda positioner eller så som bestämmer begreppen. I ena fallet hävdas att det är begreppen som "skriver in" betydelser i fenomenvärlden, i det andra att det är skilda upplevelser i fenomenvärlden som skriver in en mosaik av skilda betydelser i begreppen.

Om det senare kan följande sägas. Mentaliteterna kan inte ses som någon motsvarighet till Braudels *troisième niveau*, i varje fall inte såsom dessa så att säga ramats in av Annales-historikerna. Det skulle tvärtom vara mera passande att betrakta mentaliteterna som den "andliga" eller psykologiska motsvarigheten till den första nivån, till de immobila strukturerna. Som dessa ändrar mentaliteterna på sig bara mycket långsamt. Det vore naturligare — från braudelska utgångspunkter — att i stället koppla samman politiska ideologier eller doktriner med de snabba händelseförloppen.

För det andra var den gamla Annales-skolans materialism inte av det marxistiska slaget, även om det i dess materialism syns betydelsefulla impulser från Marx. Hos Braudel spelar de restriktioner naturen sätter för människorna en närmast avgörande roll för den historiska processen. Stillastående

Leonardo da Vinci brydde sig inte, liksom Arne Jarrick, speciellt mycket om några särskilda ämnesgränser. Leonardos nyfikna sinne borde vara en god förebild för många forskare. ”... där naturen upphör att alstra nya former, där begynner människan med naturliga ting och med naturens egen hjälp att skapa ett oändligt antal former.” Förmodat självporträtt av Leonardo da Vinci. Kungl. biblioteket i Windsor. (12579 r.)

är hans ledmotiv och naturen orsak därtill. Det är därför som samhällen förblir sig lika och människornas vanor upprepar sig.¹⁹ I marxismens historiska scenario är rörelsen — samhällsförändringen — det dominerande. Därför utmönstrade Marx naturen från sina kausala resonemang. Som Braudel hade han ju också svårt att upptäcka att det skulle hända särskilt mycket i naturen.²⁰

Men om Braudel och Marx hade olika uppfattningar av samhällsförändringens betydelse, tycks de på samma gång ha varit överens om tankens beroende av materien. I så måtto måste man ge fjärde generationens kritiker av sina företrädare rätt. Felet är bara att Braudel inte var någon särskilt utpräglad representant för mentalitetsforskningen. Han ägnade den mest några höviska fraser.²¹ Sådana Annales-historiker som ägnat mentaliteterna mer omfattande professionella omsorger har varit mindre reduktionistiska. Det gäller inte minst Michel Vovelle, som bland annat i sin studie av *Revolutionens mentalitet* intar en mycket öppen attityd till de kausala sambanden.²²

För det tredje förbiser kritikerna ibland att mentalitetsforskningen var med redan från Annales-skolans allra första dagar och alltså också långt innan Braudel lanserade sin hypotes om skilda tempi i de historiska förloppen. För Lucien Febvre var den historiska psykologin dessutom närmast huvudsaken, även om han sökte förankra vad han kallade "outillage mentaux" i sociala sammanhang.²³ Dessutom hämtades begreppet mentalitet utifrån, bland annat från Lévy-Brühl och hans studier av "primitiv mentalitet".²⁴

Det är därför helt missvisande att se mentalitetsforskningen som tredje steget i en materialistisk trestegsraket. Visst var Annales-skolan under Braudels egid förhållandevis ointresserad av mentaliteterna. Men samtidigt kunde man säga att 1960-talets nyvaknade mentalitetsintresse mer repre-

senterade ett uppbrott från den braudelska materialismen än en tillämpning av den.

Fjärde generationens Annales-historiker känner väl till dessa historiografiska omständigheter, och pekar ofta på dem.²⁵ Men de förbiser dem lika ofta.

Slutligen, för det fjärde, har kritikerna inte presterat några mer imponerande belägg för att mentalitetsforskarna skulle vara utpräglat kvantifierande. De strör ut några exempel. Det vore lätt att strö ut motexempel, som Robert Mandrou, Philippe Ariès, Arlette Farge med flera.²⁶ Men sådana motexempel har förstås inte heller något vidare bevisvärde. Hela frågan återstår att utreda, om nu någon skulle ha lust med det. Det förefaller inte omedelbart inspirerande.

Komplikationer

Jag har redan antytt att det inte är helt lätt att göra meningsfulla gränsdragningar mellan ämnen. Det betyder inte att jag skulle vara motståndare till att forskarna delar upp sig i discipliner. Det går att finna goda om än inte precisa intellektuella skäl att göra det, och det skulle vara alltför opraktiskt att låta bli. Men just det att relativt godtyckliga gränsdragningar blir till fasta gränser manar till viss ödmjukhet. Disciplinerna borde vara toleranta med disciplinbrott. För att ytterligare motivera det ska jag komplicera det ekonomisk-historiska gränsdragningsproblemet ytterligare.

Allra först: Går gränsen mellan ekonomisk historia och mentalitetshistoria mellan studiet av handlingar och studiet av handlingsmotiv? Om inte, hur blir det då med ämnesgränserna? Kan gränsen över huvud taget urskiljas, går det att skilja motiv från handling? Ju mer vi identifierar tankeskikt som ligger nedanför det uttalade, desto närmare kommer vi förklaringen av beteendet och desto mindre blir det frågan om identi-

fieringen av förståelse eller självförståelse. Ju längre ner man kommer, desto svårare blir det därför också att se gränsen mellan handlingskategorierna och förståelskategorierna.

Vidare: Är det ämnet eller förklaringen, eller frågan eller svaret, som avgör om en undersökning är ekonomisk-historisk eller inte? Frågan kan kvalificeras med en räkka exempel. Här är några.

I ett försök att förstå fristadshantverkarnas supvanor i det tidiga 1800-talets Eskilstuna leds Lars Magnusson till en slags ekonomisk-rationalistisk förklaring. Han ser supandet bland annat som ett informellt försäkrings- och återförsäkringssystem. Han ser det följaktligen inte som enkel driftsutlevelse. Om Magnusson inte hade funnit en sådan "ekonomisk" förklaring till drycken-skapen, hade hans studie då inte varit ekonomisk-historisk? Var han tvungen att ge ett ekonomiskt svar på den fråga han ställt sig för att fortsätta att betraktas som ekonom-historiker? Eller övergav han sitt moder-ämne i samma stund som han bestämde sig för att studera de fattiga satarnas dryckes-vanor?

Inte det? Nehej. Men om han i stället hade studerat hantverkarnas sexuella vanor — hur hade det varit då? Hade han då redan per definition skridit ut i den interdisciplinära ödemarken? Eller skulle han bara ha gjort det om han fogat någon slags icke-ekonomisk förklaring till sina fynd på området?

Man kan fortsätta. Får man till exempel studera porrindustri och ändå vara ekonom-historiker, så länge man studerar produktion och priser inom nämnda industri? Eller skulle branschen ligga utanför gränsen, likgiltigt vad i den som fångat intresset? Om man skriver en biografi, måste den då handla om en kapitalist eller så och inte till exempel om en dansare? Eller är det inte avgörande vem den handlar om, utan vilka aspekter

man beskriver eller vilka förklaringar man ger? Om till exempel dansarens karriär ges "ekonomiska" bestämmningar, duger det då? Och omvänt: upphör det att vara ekonomisk historia så snart kapitalistens karriär förklaras med hänvisning till tidiga psykiska traumata? Eller skulle det passera om man hänvisade till kapitalistens dåliga driftsekonomi (inte driften av företaget, utan av hans libido)? Får man alls skriva biografi och ändå kalla sig ekonom-historiker? Och för att återvända till inledningen: att studera tillgången till böcker, kan det vara ekonomisk historia, eller är det litteratursociologi, eftersom det handlar om andlig spis och inte om medel för överlevnad?

*

Man skulle kunna fortsätta så här, men sensmoralen torde redan ha framgått: Låt nyfikenheten och problemet avgöra valet av vetenskapligt projekt, inte ämnesgränserna! Ett sådant *credo* betyder varken att bestämda teoretiska perspektiv måste avvisas eller att man säger nej till program med strävan att se på ett redan utforskat historiskt problem med nya ögon. Mitt inlägg är inte en *plaidoyer* för eklekticism eller så, utan för att ta livet på allvar — det enda liv vi har. Det ska man väl arrangera så roligt och inte så tråkigt som möjligt?

Noter

¹ Uppsatsen är en omarbetad version av ett föredrag hållet vid ekonomisk-historiska institutionen, Uppsala universitet, senare diskuterat vid ekonomisk-historiska institutionen, Stockholms universitet. För värdefulla synpunkter tackar jag seminariedeltagarna vid dessa institutioner samt särskilt Lena Sommestad och Johan Söderberg.

² Jarrick (1990); Jarrick (1992).

³ Marx (1965).

- ⁴ En sådan "kraftlös" vilja till verkligt uppbrott från materialismen känns igen från andra gamla marxistföredrag, som t.ex. Marshall Sahlins (1976; 1988).
- ⁵ Överallt inom historieforskningen möter man i dag frasen att olika typer av distinktioner bara eller mest är "kulturella konstruktioner". Särskilt är det fallet inom genusforskningen. Ändå tas vissa förhållanden oreflekterat som essentiella, såsom t.ex. Mendels ärtlighetslära. Vad som gör det möjligt att urskilja det essentiella från de kulturella konstruktionerna klargörs aldrig. Se t.ex. Laqueur (1990); Riley (1988); Rosenbeck (1992); Baldwin (1994). För denna hållning allmänt, se Hunt (1989).
- ⁶ Heckscher (1922:13), Heckscher (1944:11), Jarrick (1985:1—7).
- ⁷ Heckscher (1922:11).
- ⁸ McKenzie/Tullock (1981:45—63).
- ⁹ Heckscher (1944).
- ¹⁰ Börje Bergfeldt, doktorand vid ekonomisk-historiska institutionen i Stockholm, arbetar för närvarande på en avhandling om sekulariseringsprocessen i nämnda stad.
- ¹¹ Freud (1976:315, 402), Freud (1979:106, 126).
- ¹² Anrup (1990 a, 1990 b).
- ¹³ Se t.ex. Le Goff (1978).
- ¹⁴ Jarrick (1987:156—165).
- ¹⁵ Hunt (1989 inledning), Hunt (1986), Chartier (1988 inledning), Jarrick (1992 kap. 4).
- ¹⁶ Se t.ex. Hunt (1986).
- ¹⁷ Braudel (1980).
- ¹⁸ Jarrick (1992 kap. 4).
- ¹⁹ Braudel (1976:1239).
- ²⁰ Se t.ex. Marx/Engels (1968:58—59).
- ²¹ Se t.ex. Braudel (1980).
- ²² Vovelle (1988).
- ²³ Se t.ex. Febvre (1942).
- ²⁴ Lévy-Brühl (1923).
- ²⁵ Se Chartier (1982).
- ²⁶ Ariès (1979), Farge (1989), Mandrou (1985).
- ²⁷ Magnusson (1988, kap. 10).

Referenser

- Anrup, Roland, 1990a. *El taita y el toro*. Stockholm/Göteborg: Nalkas Boken Förlag.
- Anrup, Roland, 1990b. "Tjuren som symbolfigur i jordreformens Peru." I: *Divan. Tidskrift för psykoanalys och kultur* nr 1.
- Ariès, Philippe, 1979. *Centuries of Childhood*. Harmondsworth: Penguin.
- Baldwin, John W., 1994. *The Language of Sex. Five Voices from Northern France Around 1200*. Chicago/London: The University of Chicago Press.
- Braudel, Fernand, 1980. "History and the Social Sciences: the *Longue Durée*." I: Braudel Fernand, *On History*. Chicago: University of Chicago Press.
- Braudel, Fernand, 1976. *The Mediterranean and the Mediterranean World in the Age of Philip II*. New York: Harper & Row.
- Chartier, Roger, 1982. "Intellectual History or Socio-cultural History? The French Trajectories." I: LaCapra, D. & Kaplan, S. L. (eds.): *Modern European Intellectual History*. Ithaca/London: Cornell University Press.
- Chartier, Roger, 1988. *Cultural History, Between Practices and Representations*. Cambridge/Oxford: Polity Press/Blackwell.
- Farge, Arlette, 1989. *Livets sköra tråd*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Febvre, Lucien, 1982. *Le problème de l'incroyance au 16e siècle. La religion de Rabelais*. Paris 1942.
- Freud, Sigmund, 1976. *Introductory Lectures on Psychoanalysis*. London: Penguin.
- Freud, Sigmund, 1979. *New Introductory Lectures on Psychoanalysis*. London: Penguin.
- Heckscher, Eli F., 1922. *Ekonomi och historia*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Heckscher, Eli F., 1944. *Historieuppfattning. Materialistisk och annan*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Hunt, Lynn, 1986. "French History in the Last Twenty Years. The Rise and Fall of the Annales Paradigm." I: *Journal of Contemporary History*, vol. 21.
- Hunt, Lynn (ed.), 1989. *The New Cultural History*. Berkeley/Los Angeles/London: University of California Press.
- Jarrick, Arne, 1985. *Psykologisk socialhistoria*. Stockholm: Almqvist & Wiksell International.
- Jarrick, Arne, 1987. *Den himmelske älskaren*. Stockholm: Ordfronts förlag.
- Jarrick, Arne, 1990. "Borgare, småfolk och böcker i 1700-talets Stockholm." I: *Historisk tidskrift* 110:2.
- Jarrick, Arne, 1992. *Mot det moderna förnuftet. Johan Hjerpe och andra småborgare i upplysningstidens Stockholm*. Stockholm: Tiden.
- Laqueur, Thomas, 1990. *Making Sex. Body and Gender from the Greeks to Freud*. Cambridge (Mass.): Harvard University Press.
- Le Goff, Jacques, 1978. "Mentaliteterna — en tveetydig historia." I: Le Goff, Jacques & Nora Pierre (red.): *Att skriva historia*. Stockholm: PAN/Norstedts.
- Lévy-Brühl, Lucien, 1923. *Primitive Mentality*. London: Allen Unwin.
- Mandrou, Robert, 1985. *Histoire sociale, sensibilités et mentalités*. Paris: Presses Univ. de France.

- Magnusson, Lars, 1988. *Den bråkiga kulturen*. Stockholm: Författarförlaget.
- Marx, Karl, 1965. "Ur de ekonomisk-filosofiska manuskripten." I: Liedman, Sven-Eric (red.): Marx, Karl, *Människans frigörelse*. Stockholm.
- Marx, Karl & Engels, Friedrich, 1968. *The German Ideology*. Moskva: Progress publishers.
- Riley, Denise, 1988. 'Am I That Name?' *Feminism and the Category of 'Women' in History*. Hampshire/London: Macmillan.
- Rosenbeck, Bente, 1992. *Kroppens politik. Om kön, kultur og videnskap*. Köpenhamn: Museum Tusculanums Forlag.
- Sahlins, Marshall, 1976. *Culture and Practical Reason*. Chicago/London: Chicago University Press.
- Sahlins, Marshall, 1988. *Kapten Cooks död*. Stockholm: Författarförlaget.
- McKenzie, Richard & Tullock, Gordon, 1981. *The New World of Economics*. (Ill.): Richard D. Irwin. Homewood.
- Vovelle, Michel, 1988. *Revolutionens mentalitet*. Stockholm: Arbetarkulturs förlag.

Summary

Don't bother!

On the Dividing Lines Between Fields and Study in the Subject of History

The article is about the difficulties and often the futility in drawing sharp lines between the disciplines of history. The starting point is my own position as economic historian with a strong inclination towards historical psychology and the history of mentalities. In this position I have often been asked if my research really can be called economic history. I respond with two answers. The gist of the first one is that the dividing lines between fields of study should not be allowed to obstruct scientific curiosity, and the gist of the second answer is that it is difficult anyhow, if not impossible, to define the term economy and thus the actual discipline economic history in any permanent or simple way.

Övers. Suzanne Mason